

YAKOV M. RABKIN
Yahudilerin Siyonizm Karşıtlığı

YAKOV M. RABKIN Montreal Üniversitesi'nde tarih profesörüdür. Üniversite öğrenimini tamamladıktan sonra Montreal, Paris ve Kudüs'te hahamlarla Musevilik üzerine çalışmalar yapmıştır. Birçok kitabı, yüzlerce makalesi bulunmaktadır; bilim tarihi ve çağdaş Yahudi tarihi konularında uzmanlaşmıştır. Yahudi ve İsrail meseleleriyle dinler arası sorunlara ilişkin analizleri *Jerusalem Post*, *Jewish Chronicle* (Londra), *La Presse* (Montreal), *Midstream* (New York), *El Milenio* (Meksika), *Tikkun* (Berkeley) ve *Süddeutsche Zeitung* (Münih) dahil, elektronik medyada ve basında yer almıştır.

© 2012 Yakov M. Rabkin

Bu kitabın ilk baskısı *Au nom de la Torah: une histoire de l'opposition juive au sionisme* başlığı ile Presses de l'Université Laval (2004) tarafından yayımlanmıştır.

İletişim Yayınları 2018 • Politika Dizisi 122

ISBN-13: 978-975-05-1559-0

© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2014, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

YAKOV M. RABKIN

Yahudilerin Siyonizm Karşıtlığı

*A Threat from Within:
A Century of Jewish Opposition to Zionism*

ÇEVİREN Şahika Tokel

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ	11
Sunuş	17
Giriş	21
BİRİNCİ BÖLÜM	
Eğilimler	27
<i>Sekülerleşme ve asimilasyon</i>	30
<i>Muharebe alanı olarak tarih</i>	36
<i>Anti-Siyonistler ve Siyonist olmayanlar</i>	42
İKİNCİ BÖLÜM	
Yeni Bir Kimlik	53
<i>Mesihçilikten milliyetçiliğe</i>	54
<i>Seküler Yahudi'nin doğuşu</i>	67
<i>Tamamlanmamış bir dönüşüm</i>	72
<i>Yahudi, İbrani, İsraili</i>	80
<i>Çağdaş İbrance ve seküler kimlik</i>	99
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İsrail Toprakları: Sürgün ve Geri Dönüş	111
<i>Başkaldırı ve sürgün</i>	115
<i>Mesih temkinliliği</i>	121
<i>Siyonist görüş</i>	134
<i>Siyonist girişim</i>	142

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Güç Kullanımı	151
<i>Barışseverlik kavramı</i>	151
<i>Rusya'nın Yahudileri: Hüsrân ve şiddet</i>	160
<i>Gurur ve meşru müdafaa</i>	165
<i>İkircikli milliyetçilik</i>	174
<i>İsrail'in zaferleri</i>	183
<i>Terörizmin kökenleri</i>	201

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşbirliği ve Sınırları	209
<i>Kutsal topraklarda Siyonizme direniş</i>	211
<i>Siyonizmin Diaspora'da reddi</i>	219
<i>Devletle ilişkiler</i>	235
<i>Devlet ve Musevilik</i>	248

ALTINCI BÖLÜM

Siyonizm, Şoa ve İsrail Devleti	255
<i>Yıkım ve nedenleri</i>	256
<i>Siyonistler ve Şoa</i>	265
<i>Mucizevi yeniden doğuş mu, aralıksız yıkım mı?</i>	277

YEDİNCİ BÖLÜM

Yıkım Kehanetleri ve Hayatta Kalma Stratejileri	291
<i>Yahudi devamlılığında İsrail Devleti</i>	294
<i>Kamuoyu tartışması ve sınırları</i>	300
<i>Vaat mi, tehdit mi?</i>	312
Epilog	333
Sonsöz	343
SÖZLÜK	345
BİYOGRAFİK NOTLAR	351
KAYNAKÇA	361

TEŞEKKÜR

Beni Kudüs'teki geleneksel Tevrat çalışması ortamına takdim eden, Kudüs Yahudi Çalışmaları Akademisi Dekanı, Haham Baruch Horovitz'e teşekkür etmek isterim. Orada, misafir araştırmacı olarak, güç kullanımı dahil haham düşüncesiyle ilgili pek çok konuyu ayrıntılarıyla inceleme imkânı buldum. Haham Horovitz, alışlagelmiş nezaketiyle beni Siyonizm ve İsrail Devleti'nin yol açtığı birçok güçlükten haberdar etti.

Kudüs'teki Bet Morasha Yahudi Çalışmaları Enstitüsü'nün öğrencileri ve öğretim üyeleri, bana anti-Siyonist düşüncüyü son derece Siyonist bir atmosferde çalışma olanağı verdiler. Enstitünün pek çok üyesi, ideolojisini faal olarak Batı Şeria'daki yerleşimlerde yaşamaktaydı. Onlar beni Siyonizm karşıtlığıyla ilgili bir makale yazmaya teşvik ettiler ve bu makale daha sonra onların *Aqdamot* dergilerinin İsrail Devleti'nin ellinci yıldönümüne adanmış özel bir sayısında İbranice olarak yayımlandı (Rabkin).

Dostlarımla Profesör Yohanan Silman ile eşi Yehudit, Kudüs'te ve diğer yerlerde benimle cömertçe İsrail Devleti, Siyonizm ve İsrail toplumuyla ilgili saatler süren heyecanlı sohbetlerini paylaştılar. İlk defa evimde 1981'de görüştüğüm Haham Moshe Hirsch, o dönem pek de anlaşılır görünmeyen anti-Siyonist gö-

rüşleriyle beni korkutup şaşırtmıştı. El Halil'de Haçi Ben-Artzi, İsrail'in herhangi bir yerinde yaşama hakkı olduğundan haretle bahsetti. Haim Giat'ın beni tanıştırdığı Yemenli Yahudilerden farklı Musevilik miraslarını ve dindar akılcılıklarını öğrendim. İsrail Devleti'nin gelişyle yaşadıkları sıkıntıları bana zarif bir biçimde hafifseyerek anlattılar. Edward Cohen ve merhum Shlomo Elbaz dahil Sefarad arkadaşlarım, pek çok Sefaradın hâlâ arzulamaya devam ettiği uyum ve huzur ideallerini takdir etmeme yardım ettiler.

İsrail'deki dostlarımın ve tanıdıklarımın, takdir edip saygı duyduğum bir nitelikleri var: Çoğu zaman birbiriyle çelişen bakış açılarını sakince ve kişisel düşmanlık duymadan tartışma kabiliyeti. Bu aynı nitelik, İsrail'i sınırları ötesinden savunduklarını iddia edenlere de esin kaynağı olabilmelidir.

İsrail, Kanada ve Birleşik Devletler'deki çalışmalarım süresince görüşebildiğim ve sorularıma cömertçe cevap verip Musevilik metinlerinin anlamlarına açıklık getiren pek çok hahamın ve araştırmacının sabrını ve cömertliğini takdir ediyorum. Bazıları isimlerinin gizli kalmasını istedi, bu seçime tamamen saygı duyuyorum.

Bu kitabın konusuyla ilgili benimle söyleşi yapan gazeteciler, onların Musevilik ve Siyonizme dair algılarını kavramama ve konuya kamuoyunun duyduğu ilginin niteliğini daha iyi anlamama yardımcı oldular.

Kızım Miriam, kitabın araştırma ve yazma safhalarında bana cömert ve çalışkan desteğini sundu. Çocuklarım Meir, Guéula ve Hinda da gönüllü olarak çalışmama katkıda bulundular. Ailemin tüm üyeleri, Şabat yemeği masasında birçok misafirle gerçekleştirdiğim bu kitabın konusuna değinen sayısız ve çoğu zaman da uzun süreli tartışmaları memnuniyetle karşıladılar. Onların özverileri ve nezaketleri, bu konuyla ilgili farklı görüşleri gibi benim için çok önemlidir.

Montreal Üniversitesi'nin birçok birimi çalışmamın son safhasını kolaylaştırmıştır: Sanat ve Bilim Fakültesi, Tarih Bölümü, Alman ve Avrupa Çalışmaları Merkezi, Dinler Çalışması Merkezi ve Uluslararası Güvenlik Araştırma Grubu

(GERSI), projeye ilgili birçok masrafı karşılayan araştırma yardımları sunmuştur. Ayrıca Passau, Constance, Cracow, Kudüs ve Tel Aviv üniversitelerine de çalışmamı tamamlamam için hayati önem taşıyan teknik yardımlarından ötürü teşekkür etmek isterim.

Son olarak, bu kitabın ilk taslağını okuyup düzeltmeler ve değişiklikler önerenlerin katkılarına teşekkürlerimi sunmak istiyorum: Strazburg'daki Haham Eliahu Abitbol, Kudüs'teki Haham Moshe Gérard Ackermann, Antwerp'teki S.M. Borreman, Haham Eliezer Frankforter, Montreal'daki Elizabeth Filion ve Haim Nataf, Ottawa'daki Dr. Charles Rhéaume, Montreal'deki Estela Sasson, Annecy'deki Dr. Frederic Seager, New York Spring Valley'deki Haham Mayer Schiller ve Montreal'deki Profesör Charles Sutto. Elbette kitabın içeriğinden sadece ben sorumluyum.

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

19. ve 20. yüzyıllarda, dinin boyunduruğundan kurtulup onun yerine seküler ulus kültürünü koymak, pek çok kişiyi cezbetmiştir. Paris'teki *La Nation* meydanında bulunan görkemli heykel, Fransa sınırlarının epey ötesine yayılan yeni inancın etkileyici bir sembolüdür.¹

Yahudi kökenli Avusturyalı gazeteci Theodor Herzl, milliyetçiliği benimsedi, siyasi Siyonizmi kurdu ve bu fikri, daha sonra İsrail Devleti olacak olan topraklar üzerinde Osmanlı İmparatorluğu'na taşıdı. Herzl'in esin kaynağı Orta ve Doğu Avrupa'daki etnik milliyetçilikti. Herzl aynı zamanda, Eski Ahit'in –bazı Protestan Hıristiyanların İsa'nın İkinci Gelişi'ni hızlandırmak için Kutsal Topraklarda “Yahudilerin bir araya toplanması” fikrini teşvik etmelerine de olanak tanıyan– motamot tercümelerinden besleniyordu.²

Osmanlılar da Avrupa milliyetçiliğiyle karşı karşıya geldiler. Bunun sonucunda imparatorluk parçalandı ve modern Türkiye

1 Bkz. *Triomphe de la République* heykeli, http://www.insecula.com/us/salle/photo_ME0000064824.html

2 Bu konuda daha fazlası için bkz: Yakov M. Rabkin, “Religious Roots of a Political Ideology: Judaism and Christianity at the Cradle of Zionism” *Mediterranean Review* 2012, 5(1), s. 75-100.

Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan militanca bir seküler milliyetçilik doğdu. Hem Siyonizm hem de Türk milliyetçiliği yeni bir seküler kimlik geliştirmiş, dili dönüştürmüş, halkı dinî geleneklerinden koparmaya çalışmış ve kendisini “Oryantal” barbarlık denizinde Avrupa medeniyetinin bir rehberi olarak biçimlendirmiştir. Yeni, modern bireye şekil verme umuduyla Avrupai yaşam biçimleri dayatılmıştır.

Siyonist deneyim daha ihtirashlı olmuş olabilir, çünkü tek ortak yönü dinsel bir cemaate (ümme) mensup olmak olan, birbirlerinden farklı diller konuşan ve dünyanın dört bir köşesinde yaşayan geniş yelpazeden bir grup insanı seküler bir ulusa çevirmek zorundaydı. Siyonistlerin onlara yeni bir dil vermesi, başka bir toprağa nakletmesi ve komşuları üzerindeki askerî, siyasi ve ekonomik hâkimiyetlerini temin etmesi gerekiyordu. Böylesi radikal bir projenin, Museviliğe ve onun manevi değerlerine dayanan Musevi kimliklerine sıkıca tutunanların sert muhalefetiyle karşılaşması hiç de şaşırtıcı değildir.

Siyonistlerin karşısında bir zorluk daha vardı: Müslüman ülkelerden gelen Yahudileri özünde Doğu Avrupalı olan Siyonist projeye dahil etmek. Yahudiler yüzyıllarca Müslüman topraklarda yaşadılar. Avrupa'daki ıstıraplı tarihleriyle kıyaslanınca, komşularıyla ilişkileri genel olarak uyumluydu. Siyonizmin ve daha sonra da İsrail Devleti'nin ortaya çıkışı bu geleneği bozdu ve tüm Yahudileri Siyonistlerle işbirliği yapma şaibesi altında bıraktı. Bu da yavaş yavaş insanların zihinlerinde Musevilikle Siyonizmi bir tutmalarına yol açtı. Siyonistler çoğu zaman Siyonizmle Museviliğin tek ve aynı olduğunda ısrar etseler de tüm Musevileri kibirli Siyonistlerle bir tutmak, tüm Müslümanları hoşgörüsüz İslâmcılarla bir tutmak kadar yanlıştır.

Bugünlerde Müslüman basınının bazı kesimleri rutin bir biçimde Siyonizmi Museviliğin yerine koymakta ve Avrupa'dan ithal edilmiş eski anti-Semitik klişeleri tekrar tekrar gündeme getirmektedir. Bunları ithal etmek zorundaydılar, zira ırkçı anti-Semitizm İslâm kültürüne yabancıydı. Siyonistlerle çatışma çerçevesinde, yüzyıl önce çarlık gizli polisinin emriyle dü-

zenlenen uydurma *Siyon Liderlerinin Protokolleri*³ (Protocols of the Elders of Zion) “Müslüman mahallede” gerçek bir başarı elde etti.

Siyonizm ortaya çıktığında çoğu Yahudi'nin buna karşı çıktığı pek bilinmez. Bu muhalefetin, çoğunluğun izlediği Musevilikten, yazılı ve sözlü Tevrat'tan kaynaklandığı ve İsraili bir bilginine göre “devlet ve toplum olarak İsrail'e Filistinlilerden daha ciddi bir tehdit” teşkil ettiği daha da az bilinir. Bu kitap, Siyonizme Musevi geleneğinin içinden gelen muhalefetin yapısını ele almakta ve incelemektedir.

19. yüzyıl Avrupa milliyetçiliğinden esinlenen seküler bir siyasi hareket olan Siyonizmin ömrü belirsizdir. İsrail *Kneseti*'nin eski sözcüsü ve en önemli Siyonist kurum olan Jewish Agency for Israel'in eski başkanının yakın zamanlı itirafına göre Siyonizm pek çok Musevi'nin meydan okumasıyla karşı karşıyadır. Avrum Burg, İsraili kimliğinin onu insan ve Musevi olmaktan alıkoyduğunu belirtmiştir. Burg'a göre, “günümüzde İsrail yozlaşma çatusına, baskı ve adaletsizlik temellerine dayanmaktadır. Bu nedenle de Siyonist girişimin sonu artık hemen kapımızdadır.”

Son yüzyılda İsrail/Filistin'de yaşanan adaletsizlik ve şiddet, adalet ve vicdan olmadan Musevilğin bir oksimoron olduğuna inanmış birçok Musevi'ye ıstırap vermiştir. Onlar çocuklarına, kendi adlarına ve daha da kötüsü Musevilik adına işlenen ayrımcılığı ve zalimliği kabul eden bir miras bırakmayı reddediyorlar. Bu Musevilerin Siyonist ideolojiyi kabul etmeyi reddetmeleri çoğu zaman tartışmadan çok öfkeye neden oluyor. Bu kitabın amacı öfkeyi sakinleştirip tartışmayı teşvik etmektir. Ashına bakılırsa, İsrail/Filistin'deki şiddet Yahudilerin Siyonizmi reddi bağlamında yeni bir anlam kazanmaktadır.

Yahudiler, 15. yüzyılın sonlarında Osmanlı idari makamla-

3 1903'te Rusya'da yayımlanan *Znamya* gazetesinde yazı dizisi olarak çıkan *Siyon Liderlerinin Protokolleri* kötü üne sahip ve en çok dağıtılan Yahudi karşıtı kitaptır. Özellikle Yahudi nefretini yaygınlaştırmak için kullanılan yayını dağıtanların iddiası bu kitabın, dünyayı yönetmeyi amaçlayan Yahudi komplosunu belgelediğidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. www.usmmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10007058 – e.n.

rının İspanya'dan kovulan yüz binlerce Yahudi'ye gösterdikleri cömertliğin kolektif hatırasını sevgiyle anmaktadır. Yahudi cemaatleri yüzyıllarca Babıâli himayesinde ticaret, tıp ve bilim alanlarında ilerleyerek geliştiler. Daha sonra Nazi Almanyası'ndan kaçan Yahudi göçmenleri ülkesine buyur eden Türkiye, günümüzde ağırlıklı Müslüman olan tüm ülkelerdeki en geniş Yahudi cemaatlerinden birine ev sahipliği yapmaktadır.

Yakın zamanda 66. kuruluş yıldönümünü kutlayan İsrail etkileyici teknolojik ve askerî başarılarıyla övünebilir. Ne var ki, Yahudilerin Siyonist devlete muhalefetleri tüm şiddetiyle sürmektedir. Birkaç hafta önce bu kitabın İbranice tercümesini tanıtmak için Kudüs'teyken yarım milyonun üzerindeki dindar Yahudi (kendilerine *haredi* demektedirler) İsrail ordusundaki mecburi askerlik hizmetini protesto etmek için sokaklardaydı. Bu protesto buzdağının sadece görünen kısmıydı. İsrail toplumundaki yaygın seküler Siyonist çizgiye katılmanın kökten reddini yansıtıyordu. Protestoyu tetikleyen, İsrail hükümetinin haham okulu öğrencilerinin muafiyetlerini aşamalı olarak kaldırıp orduda hizmet etme zorunluluğu getirme kararıydı. Bu karar, İsrail'in ilk Başbakanı David Ben-Gurion ile çoğunlukla anti-Siyonist olan ve Siyonist olmayan hahamlarla 1948'de vardığı tarihî anlaşmanın sona ermesi demektir. O dönemde Ben-Gurion'un yaptığı barışı satın almaktı: Bu anlaşma hahamların İsrail Devleti'nin kuruluşuna muhalefetlerini yumuşatıyordu. Ancak söz konusu anlaşma hahamların Siyonist devleti tanıdığı anlamına da gelmiyordu.

Ben-Gurion, *Haredi* Museviliğinin yok olmasını uman, din karşıtı biriydi. Kara kaftanları ve uzun sakallarıyla *Haredi*lerin, İsrail'deki yeni seküler toplum içinde asimile olup yok olacak olan, modern dönem öncesi Avrupa'ya ait kalıntılar olduğuna inanıyordu. Ne var ki, tahmininde yanılmıştı. Bugünlerde bir milyonun üzerinde İsrailli kendini *Haredi* saymakta ve ülkenin Siyonist çoğunluğundan uzak durmaktadır. *Haredi*lerin özellikle askerlik hizmetinin yükünü paylaşmayı reddetmeleri içerleme yaratmaktadır. Ancak az sayıda İsrailli tam da bu kitabın konu edindiği yabancılaşmanın altında yatan nedenlerin

ayırdındadır. Bu kitap eğer İsraililerce merak uyandırıcı bulunduysa, Türk okurların da Yahudi ile İsraili ve Musevilik ile Siyonizm arasında ayırım yapmasına yardımcı olarak, yüzyıllardır bir arada yaşayan Yahudilerle Müslümanlar arasındaki geleneksel karşılıklı anlayışın güçlendirilmesine de katkıda bulunmalıdır. Ayrıca ister görünüşte dindar olsun ister açıkça milliyetçi, Yahudilerle Müslümanların gelecek yüzyıllarca bir arada yaşamasının önündeki engellerin kalkmasına da yardımcı olmalıdır.

YAKOV M. RABKIN

Mayıs 2014

Sunuş

19. yüzyıl Avrupası'nda pek çok kişi hem sekülerizmin hem de dinin gereklerini yerine getirdi. Bir başka grupsa sekülerizmi dinin yerine koydu. Milliyetçilik, böylelikle seküler bir din halini alarak devleti de 20. yüzyılın en fena yıkımlarına neden olan bir canavara dönüştürdü.

Bu çalışma ülkem İsrail'deki milliyetçilik tartışmalarını kamçılacak. Yazar, İsrail'in dünyanın dört bir yanındaki Yahudileri koruduğu ve onların asıl anavatanını teşkil ettiği mitini tartışmaya açıyor. Bu kitap, söz konusu mitin Yahudi karşıtı olduğunu hakıyla göstermekte. İsraililerin çoğu bu miti Siyonizmle bir tutmakta ve ancak tüm Diaspora Yahudileri burada toplanırsa bağımsızlığa kavuşabileceğimizi öne sürmekte. Bu nedenle Yahudiler öncelikle İsrail devletinin çıkarları kendi çıkarlarıyla örtüşüyor mu yoksa çatışıyor mu ona karar vermeli-dirler. Ne var ki, bu soru günümüzdeki Siyonist ideoloji bağlamında bir tabudur. Üstelik bu ideoloji, anti-Semitizmi (Yahudi düşmanlığı) önüne geçilemez ve İsrail'i de bir Yahudi'nin güvende olacağı tek yer saymaktadır. Bu bakış açısı özünde anti-demokratiktir: Modern dünyada Yahudilerin özgürleşmesine *a priori* hiç değer vermemektedir.

Öte yandan, bu mit Yahudilerin çoğu zaman içinde yaşadık-

ları ülkenin ulusal çıkarlarına ters düşmek pahasına İsrail'i desteklemelerinin beklendiği bir ideolojiyi doğurmuştur. Pek çok Diaspora liderinin şu bayat "Haklı da olsa haksız da olsa, benim ülkem" sloganından başka sunabilecek bir şeyi yoktur. İsrail hükümetleri hâlâ getto duvarları içindeki cemaat liderleri gibi hareket etmektedir. Yahudi olmayan İsraililerin çıkarlarını göz ardı etmekte ve bu da kalıcı savaş durumunu beslemektedir, zira güçlü orduyla teçhiz edilmiş bir getto, vahim bir tehdit oluşturmaktadır.

Bu kitap, Musevi anti-Siyonizminin gerçekliğini ve bilhassa bu görüşün Yahudi geleneğine sadakatini pek çok İsraili Yahudi dahil çoğu kimsenin kabul etmesini engelleyen söz konusu mitten kurtulmanın neden son derece önemli olduğunu göstermekte. Dinsel anti-Siyonizmin meşruiyetini teslim etmek, İsrail ve Siyonizmi konu alan bir tartışmanın meşruiyeti için elzemdir, zira hem Yahudi hem de Hıristiyan Siyonistler, anti-Siyonizmin meşruiyetini büsbütün reddettiklerinden bu tartışma bastırılıp bir köşeye itilmiştir.

Tevrat kaynaklı Siyonizm karşıtlığının iyi bilinmesi gerektiği apaçık ortadadır; aksi takdirde Siyonizmin tenkit edilemezlik kültü pekiştirilmiş olur. Bu kült, İsrail'in Yahudi yaşamındaki merkezi önemi görüşünü ve İsrail hükümetinin dünya Yahudileri adına konuşma hakkını içermektedir. Öte yandan bu kült nasıl bir politika izlerse izlesin İsrail'in Diaspora Yahudilerince herhangi bir şekilde eleştirilmesini gayri meşru kılmaktadır. Siyonistler yakın zamanda Siyonizme tüm muhalefetin anti-Semitik olduğunu beyan etmişler ve bu beyanın İsrail'deki Yahudiler dahil tüm dünyadaki Yahudiler için ağır sonuçları olmuştur. Resmî İsrail politikalarını eleştirmeyi gayri meşru saymak bir skandaldır ve bu kitap bu noktayı oldukça açıkça ortaya koymakta.

Net düşünmek, kavramlar arasında ayırım yapmak entelektüel açıdan önemlidir. Bunun pratikteki önemi bu kadar belirgin olmayabilir. İşte bu kitap tam da bu noktada özellikle faydalı. Kitap, fazla bilinmeyen tarihsel veriyi şu kavramlar arasında ayırım yapabilmek için seferber etmekte: Siyonizm ile Mu-

sevilik; bir devlet, bir ÷lke, bir toprak parçası ve Kutsal Topraklar olarak İsrail; Yahudiler (İsraililer ve diğerleri), İsraililer (Museviler ve Musevi olmayanlar), Siyonistler (Museviler ve Hıristiyanlar) ve anti-Siyonistler (yine Museviler ve Hıristiyanlar). Örneđin, İsrail “Musevi devleti” olarak anıldığında, inanç ve vatandaşlık arasında ciddi ve tehlikeli bir karışıklık yaratılmaktadır.

İsrail’in dinî kavramları istismarını protesto etmek için dindar olmak gerekmez. Ben dindar değilim ve son zamanlardaki Siyonizm ve tarihinden yakınma modasıyla da ilgilenmiyorum. Ancak İsraili bir vatansever ve filozof olarak Musevi anti-Siyonizminin, İsrail’in dünü, bugünü ve yarınıyla ilgili ciddi şekilde ihtiyaç duyulan tartışmaya dahil edilmesini mecburi görüyorum.

JOSEPH AGASSI

*Tel Aviv Üniversitesi, Felsefe Profesörü
Royal Society of Canada, Öğretim Üyesi*

Giriş

Gerçeğini ağızımdan düşürme,
Çünkü Senin hükümlerine umut bağladım.
(Mezmurlar 119: 43)¹

Fransa ve Belçika'daki Yahudi okulları kundaklandı, Türkiye ve Tunus'taki sinagoglar bombalandı. Bunlar için için kanayan, yüzyıllık İsrail-Filistin çatışmasının en son neticelerinden sadece birkaçı. Fakat bu saldırılar neden Yahudi Diasporası'ndaki hedeflere yöneldi? Anvers'in ya da Cagny'nin *Hasidik*² çocukları, Cenin ya da Ramallah'taki İsrail askerlerinin eylemlerinden nasıl sorumlu tutulabilir?

Fakat öte yandan Yahudileri İsrail Devleti'yle bağdaştırmaktan daha olağan ne olabilir? Diaspora Yahudileri çoğu zaman yabancı, dış mihrak ya da belki “evden” uzakta uzun bir tatile çıkmış İsraili vatandaşlar olarak görülmez mi? Dünya Yahudi komplosunu yadsınamaz bir gerçek sayan anti-Semitler bu tarz imaları hep sevmiştir. Öte yandan Yahudilerin İsrail Devleti'yle

1 Çeviri genelindeki tüm Kitab-ı Mukaddes alıntıları, Kitab-ı Mukaddes Şirketi'nin ve Yeni Yaşam Yayınlarının Kutsal Kitap çevirisinden (Yeni Çeviri) alınmıştır. bkz. Çeviri Kaynakçası – ç.n.

2 İtaliye yazılmış terimler için lütfen kitabın sonundaki sözlüğe başvurun. (Sözlükte yer alan bütün kelime ve kavramlar metinde italiye olarak belirtilmiştir – e.n.)

bağlantısı, siyasi hareketlerinin yüzyıldan fazla bir süre önce tesis edilmesinden beri tüm Yahudilerin öncüsü olma iddiasını taşıyan Siyonistlerin de rağbet ettikleri bir meseledir. Hatta bazı Siyonistler, İsrail Devleti'nin bekasına yönelik bir tehdidin tüm dünyadaki Yahudilerin bekasına yönelik bir tehdit olduğunu öne sürerler. Onlara göre İsrail, Museviliğin sadece garantörü değil aynı zamanda tartışmasız önderidir de.

Gerçeklikte durum çok daha karmaşıktır.

Sahne, Montreal şehir merkezi; olay, İsrail Bağımsızlık Günü anısına düzenlenen dev bir gösteri. Meydanın bir köşesinde, re-dingotları ve geniş kenarlı siyah şapkalarıyla *Harediler*den oluşan derli toplu bir grup, üzerinde şunlar yazan pankartlar sallıyor: “Siyonizmin Kanlı Macerası Bitsin!”, “Siyonist Rüya Kâbusa Dönüştü”, “Siyonizm, Museviliğe Karşıdır”. Dağıttıkları bildirilerdeyse şöyle yazıyordu:

İstirap, istismar, ölüm ve Tevrat'a saygısızlık bedellerinden daha da kötüsü Siyonizmin Yahudi ruhuna aşıladığı içsel çürüme olmuştur. Bu çürüme Yahudi olmanın özüne, derinlere kadar inmiştir. İnsanlarımızın Tanrı'dan gelen Tevrat'a duydukları kati inancın yerine Yahudi kimliğinin seküler yapılandırılmasını önermiştir. Yahudilerin *golus*'u [sürgün] askerî zayıflığın bir sonucu gibi görmelerine yol açmıştır. Böylece, Tevrat'ın sürgünü günahın cezası olarak değerlendiren anlayışına zarar vermiştir. Bize Golyatvari zalimlerin rolünü biçerek hem İsrail'deki hem de ABD'deki Yahudilere zarar vermiştir. Zulmü ve yozlaşmayı takipçileri için bir norm haline getirmiştir.

Dolayısıyla bu, Yahudi ayı *Iyar*'ın beşinci günü, Yahudi halı ve tüm insanlar için olağanüstü kederli bir gündür. Pek çok Ortodoks çevrede, oruç, yas ve yasın bir simgesi olan karalara bürünmeyle kendini gösterecektir. Hepimiz devletin barışçıl yollardan parçalandığını ve dünyadaki Müslümanlarla Yahudiler arasında barışın sağlandığını görmeye layık olalım. (Neturei Karta 2001)

İsrail yanlısı göstericiler onları vatan hainliğiyle, “gerçek Yahudiler” olmamakla suçluyor. Bu arada başkaları da pankartları

ellerinden çekip almaya çalışıyor. İki Yahudi grubunu ayırması için çevik kuvvet çağrılıyor. Benzer sahneler aynı anda New York, Londra ve Kudüs'te de yaşanıyor.

Bu tarz olaylar belirli bölgelerle sınırlı olsa da son derece yaygın bir olguya ışık tutmaktadır: Tevrat adına, Yahudi geleneği adına Siyonizmin reddi. Tüm anti-Siyonizm söylemlerini anti-Semitizmle bir tutma yönündeki son girişimlere rağmen, bu reddediş hiçbir şekilde anti-Semitik olarak tanımlanamayacağı için daha da önem kazanmaktadır.

Bu, ilk bakışta bir paradoks gibi görünmektedir. Nihayetinde kamuoyu, Yahudileri İsrail ile neredeyse istemsizce bağdaştırmaktadır. Basın "Yahudi Devleti"nden bahsetmeye devam etmektedir. İsraili siyasetçiler çoğu zaman "Yahudi halkı adına" konuşmaktadırlar. Ancak Siyonist hareket ve İsrail Devleti'nin kurulması Yahudi tarihindeki en büyük hizipleşmelerden birini doğurmuştur. Museviliğin geleneklerini savunan ve tefsir edenlerin ezici çoğunluğu, yeni bir toplum vizyonuna dönüşecek olan şeye, Yahudi olmakla ilgili yeni bir anlayışa, Kutsal Topraklara toplu göç programına ve orada siyasi hegemonya tesis edilmesi için güç kullanımına baştan itibaren karşı çıkmıştır.

Hem Siyonist entelektüellerin hem de çoğu zaman onlara karşı çıkan Ortodoks hahamların, Siyonizmin Yahudi geleneğinin inkârı olduğu konusunda hemfikir olmaları ilginçtir. Siyonizm tarihi konusunda otorite kabul edilen İsraili Yosef Salmon şöyle yazmıştır:

En ağır tehlikeyi Siyonizm tehdidi oluşturuyordu; zira Siyonizm, hem Diaspora'daki hem de *Eretz İsrail*'deki gelenekçi toplumun elinden bizzat doğuştan kazandığı hakkı alma peşindeydi: Mesih umutlarının nesnesini. Siyonizm geleneksel Museviliğin tüm yönlerine meydan okuyordu: Modern, ulusal bir Yahudi kimliği önerisinde; geleneksel toplumun yeni yaşam tarzlarına tâbi kılınmasında ve Diaspora'nın dinsel görüşlerine ve kurtuluşa karşı tutumunda. Siyonist tehdit tüm Yahudi cemaatlerine ulaştı. Acımasız ve geniş kapsamlıydı ve bu nedenle katı muhalefetle karşılandı. (Salmon 1998, s. 25)

Bu kitap, okurlara “acımasız ve geniş kapsamlı” Siyonizm tehdidine karşı direnişin tarihçesini sunmaktadır; göreçeğimiz gibi bu direnişin kavramsal temelleri son 120 yılda fazla değişmemiştir. Kitap, Siyonizm taraftarlarının küfür saydıkları gayretli, ısrarcı tavra ışık tutmaktadır. Bu sayfalarda tanışacağımız Siyonizm aleyhtarlarının hepsi siyah redingotlar içindeki Yahudiler değildir. Muhalefetlerini Musevilige dair savlara dayandıranların tamamını içerir: *Hasidler* ve *Mitnagedler*, Reformist Yahudiler ve Modern Ortodoks Yahudiler, İsraililer ve Diaspora Yahudileri, hatta kendi Siyonist görüşlerini sorgulamaya başlayan bazı Ulusalıcı Dindar Yahudiler. Bu çalışma Tevrat’a bağlılığın nasıl Siyonizme dinsel muhalefetin ortak paydasını oluşturduğunu da açıklamaktadır. Muhaliflerin çoğunluğunu, Siyonizmin tüm yönlerini ebedi gördükleri Musevilik ölçütleri çerçevesinde değerlendiren hahamlar oluşturmaktadır. Bu kitapta görüşleri temsil edilenleri, diğer tüm Siyonizm (Shatz) karşılarından ayıran şey, Tevrat’ın emirlerinin ve değerlerinin onların Siyonizme ve İsrail’e bakışlarında oynadığı merkezi roldür.

Bu kitapta geniş ölçüde rabinik düşünencin³ zengin geleneğine başvurulmaktadır. Yahudi yaşamında, rabbi⁴ unvanı bir konum ya da meslek olmaktan ziyade Musevi bilgeliğinin bir göstergesidir. Son iki yüzyılda Musevilik adına dile getirilen görüş ve yorumların zenginliği ve çeşitliliğiyle bu dinin çok daha eski kurumsal ademi merkeziyetçiliği, bu çeşitliliğin tekrara düşme riski pahasına arada sırada ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır.

Yahudi geleneğine göre bir başkasının tutumuna ancak aşk ve saygıyla etki edilebilir. Fakat Siyonizmin reddi çoğu zaman Yahudi halkına karşı bir ihanet eylemi olarak yorumlanmaktadır. Londra’daki Liberal Yahudi Sinagogu’nun hahamları (Liberal Jewish Synagogue 2001a), bu açmazı net biçimde ifade etmişlerdir: “Kendi halkımıza sadakatle Tanrı’ya sadakat arasın-

3 Rabinik Yahudilik, 1. yüzyılda Kudüs Tapınağı’nın yıkılmasının ardından tüm dünyada geçerli olan Yahudiliktir – ç.n.

4 Yazar Türkçede “üstad” manasına gelen “rabbi” ifadesini kullanmıştır fakat çevirinin bundan sonraki kısımlarında Türkçede daha yaygın kullanımı olan, “haham” ifadesi tercih edilecektir – ç.n.

da bir seçim yapmak zorunda olduğumuz görülüyor. Peygamberler halklarını sevmiyor muydu? Buna rağmen liderlerini kıyasıyla eleştirdiler. Yahudi halkını Yeremya'dan daha tutkuyula seven oldu mu hiç? Ve tam da bu nedenle Yeremya onları günahlarından dolayı, daha da tutkuyula kınadı.” Aslında Siyonizm aleyhtarları çoğunlukla coşkuludur; kimileri hem Siyonizmi hem de onun meydana getirdiği devleti şeytan gibi gösterecek kadar ileri gider.

Siyonizmi alenen eleştiren dindar Yahudiler, Yahudi geleceğinde açıkça ortaya konulan iki kaçınılmaz nedenden ötürü böyle davranmak zorunda olduklarına inanırlar. Bunların birincisi Tanrı'nın adına saygısızlık edilmesinin önlenmesidir. İsrail, çoğunlukla tüm dünyadaki Yahudiler ve hatta Musevilik adına hareket ettiğini iddia ettiğinden, bu Yahudiler kendilerini halka ve özellikle de Yahudi olmayanlara bu hak iddiasının yanlışlığına açıklamak zorunda hissederler. İkinci emir, insan yaşamını korumaktır. Yahudilerin Siyonizme karşıtlıklarını ifşa ederek, onları İsrail Devleti'nin dünya ulusları arasında yarattığına inandıkları öfkeden korumayı umarlar. Dünyadaki Yahudileri, İsrail politikalarının ve bu politikaların sonuçlarının tutsakları haline gelmekten korumaya çalışırlar. İsrail Devleti'nin “Yahudi Devleti” olarak değil “Siyonist Devlet” olarak bilinmesinde ısrar ederler.

Yahudilerin kaderini İsrail Devleti'nin kaderinden ayırmaya yönelik bu girişim, Yahudi tarihinin sınırlarının çok ötesine geçen çok daha geniş kapsamlı bir dizi meseleyle ilgilidir. Kimliği devlet kurumlarından ayrı tanımlamak milyonlarca insanın değişmez kaygısıdır. Yahudiler, bir halkın kendine ait bir devleti olmadan ve çoğu zaman kendi fiziksel varlığını tehdit eden koşullarda iki bin yılı aşkın bir süre boyunca kimliğini muhafaza edebileceğini göstermişlerdir. Siyonizmin ve İsrail Devleti'nin ortaya çıkışı, Yahudi halkını benzersiz tarihlerine son verecek kadar dönüştürmüş müdür? İsrail, Yahudi geleneği ışığında, hiç de Yahudi sayılmayabilir mi?

Siyonizm tarihine (Birinci Bölüm) ve Yahudi kimliğini nasıl dönüştürdüğüne (İkinci Bölüm) kısaca değindikten sonra Ya-

hudi geleneğinin ve Siyonist ideolojinin Mesih inancına ve İsrail Topraklarına bakışlarını karşılaştıracamız (Üçüncü Bölüm). Yüzyılı aşkın bir süre zarfında, Siyonist girişimin görüşlerini ve İsrail Topraklarıyla ilgili gerçekliğini Musevilikteki güç kullanımını meşruiyetiyle karşılaştıracamız (Dördüncü Bölüm). Siyonistlerin 20. yüzyılın ilk yarısında kurdukları siyasi ve ekonomik hegemonya ve 1948'de İsrail Devleti'nin ilanı, dini bütün Yahudiler için yeni güçlükler yarattı. Bu Yahudilerin Siyonist örgütlerle işbirliği yapmaları mubah mıdır? Devleti tanıyabilirler mi ve yeni siyasi varlığın muhafaza edilmesine katkıda bulunabilirler mi? Beşinci Bölüm'de işbirliği sorunsalı konusundaki farklı görüşler genel olarak gözden geçirilmekte ve incelenmektedir.

İsrail Devleti, İsrail'in kolektif bilincinin ve siyasi yaşamının bir parçası olmaya devam eden *Şoa'nın*⁵ uzun gölgesi altında ilan edilmiştir. Altıncı Bölüm'de *Şoa'nın* Siyonist ideoloji içindeki yeri, birçok seçkin hahamın *Şoa'dan* ve Siyonizmle bağlantısından çıkardığı derslerle karşılaştırılmaktadır. Yedinci Bölüm'de İsrail'in Yahudi devamlılığı, mesihçi kurtuluş planı ve "yeni anti-Semitizmin" ortaya çıkışındaki yeriyile ilgili birçok eleştirel görüş sunulmaktadır.

Son iki yüzyıl zarfındaki Yahudi yaşamına özgü –ve bu kitabın okurlara sunmayı amaçladığı– görüş ve tutumların çeşitliliği, okurun Musevilikle Siyonizm arasında ayırım yapmasına yardımcı olmalı ve böylece anti-Semitizmin beslenmeye devam ettiği mitleri ve inançları temelinden sarsmalıdır.

5 "Toplu imha" anlamına gelen İbranice sözcük *Şoa*, Tevrat'ta yer alan ve "Tanrı'ya sunulan yakılmış şey" anlamında olumlu bir çağrışım taşıyan "holokost" ifadesinden daha yerinde bir ifadedir.

Eğilimler

Çevremizdeki ulusların tümü gibi
biz de başımıza bir kral atayalım.
(Yasa'nın Tekrarı 17: 14)

Siyonizm, 20. yüzyılda toplumu dönüştürmek için yola çıkan kolektif hareketler arasında varlığını hâlâ sürdüren birkaçından biri olabilir. Siyonistler ve muhalifleri, hem Siyonizmin hem de İsrail Devleti'nin Yahudi tarihinde devrim teşkil ettiği konusunda mutabıktırlar; bu devrim Avrupa Yahudilerinin 19. ve 20. yüzyıllardaki özgülleşmeleri ve sekülerleşmeleriyle başlamıştır. Siyonizm içindeki pek çok eğilim arasından galip çıkanın dört temel hedefi bulunmaktadır: 1) Tevrat'ı merkez alan ulus-ötesi Yahudi kimliğini, o dönem Avrupa'da yaygınlıkla rastlanan türden bir ulusal kimliğe dönüştürmek 2) Kitab-ı Mukaddes İbranicesi¹ ile rabinik İbraniceyi² temel alan yeni bir ulusal anadil geliştirmek 3) Yahudileri anavatanlarından Filistin'e nakletmek ve 4) Gerekirse güç kullanarak, “eski yeni toprak” üzerinde siyasi ve ekonomik hâkimiyet kurmak. Öteki milliyetçilerin “evlerinin efendisi” olmak için tek yapmaları ge-

1 Kitab-ı Mukaddes metinlerinin etkisindeki İbranice – ç.n.

2 Hahamların kullandıkları İbranice – ç.n.

reken ülkelerinin hâkimiyetini sömürgeci güçlerin elinden çekip almakken, Siyonistler ilk üç hedeflerine aynı anda ulaşabilmek için çok daha büyük bir güçlkle karşı karşıydılar.

Siyonizm zoraki modernleşmeyi hedefleyen cesur bir girişimdi; geri kalmış ve Avrupalı yerleşimcilerce kurtarılmaya muhtaç saydığı bir ülkeye moderniteyi getirmeyi öngörüyordu. İsrail Devleti, Batılı modernleşme fikrine düşman gibi görünen bir bölgede hâlâ bir meydan okuma misali ayaktaadır. Göreceğimiz gibi, bu düşmanlık sadece kendilerini bu planın kurbanı olarak gören Araplardan değil aynı zamanda Siyonist girişimin kalbinde yatan seküler ulus kimliğine karşı çıkan Yahudilerden de gelmektedir. Günümüzde her iki grubun nüfusu da Kutsal Topraklarda daha önce görülmemiş bir hızla artmaktadır.

Yahudilerin popüler tarihine dair bir çalışmada yer alan şu görüş elinizdeki kitap için yararlı bir arkaplan sunmaktadır:

Musevilik her zaman bileşenlerinin toplamından daha fazlası olagelmıştır. Yahudileri yaratan Musevilitir, Museviliği yaratan Yahudiler değildir... Önce Musevilik gelir. Musevilik bir ürün değil bir programdır ve Yahudiler bunun hayata geçirilmesinin araçlarıdır. (Johnson, s. 582)

19. ve 20. yüzyıllardaki Yahudilerle ilgili tüm tartışmalara hâkim olan karmaşıklığı kavrayabilmek için sekülerleşmeyi, yani “Yahudi olmak” ile “Musevilik”in arasını açmaya devam eden, “Tevrat’ın ve emirlerinin boyunduruğu”ndan tam manasıyla özgürleşmeyi anlamak gerekmektedir. 19. yüzyıldan önceki Yahudilerden bahsetmek, normatif bir kavrama değinmeyi gerektirir: Yahudi, tüm Yahudilerin ortak paydası olan Museviliğin belirli bir dizi prensibini, tanım gereği, davranışlarında taşıması mecburi olan kişidir. Böyle bir Yahudi, Tevrat’ı çiğneyebilir ancak geçerliliğini inkâr etmez. “Siz benim için kâhinler krallığı, kutsal ulus olacaksınız” (Mısır’dan Çıkış 19: 6) hâlâ bir emir, bir ilahî görev ve özlemdir. Alman-Amerikalı bir haham, bu yaklaşımın Yahudi yaşamına somut etkisini şöyle özetlemiştir: